

УДК 94(477) «1992-2014»

<http://doi.org/10.17721/2524-048X.2017.08.221-230>

Вікторія Медвідь,

аспірантка,

Інститут історії України НАН України

ОСНОВНІ ЕТАПИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ДОНОРАМИ У СФЕРІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТІВ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ (1992-2014 рр.)

***Анотація.** У статті досліджено ключові аспекти співпраці України з міжнародними донорами у період з 1992 по 2014 рр.; сформульовано основні етапи міжнародної співпраці у напрямі впровадження проектів міжнародної технічної допомоги в Україні; визначено основні тенденції залучення допомоги з розвитку в Україні. Також окреслено історичні передумови такого поняття як «допомога з розвитку», наведені основні наукові позиції щодо впливу донорської допомоги з розвитку на країну-реципієнта.*

Наведено та проаналізовано дані Міністерства економічного розвитку та торгівлю України, що стосуються кількості зареєстрованих проектів у період з 1996 по 2014 рр.; було висунуто можливі причинно-наслідкові зв'язки між кількістю проектів міжнародної технічної допомоги та суспільно-політичною ситуацією в Україні. Було визначено вектори міжнародної співпраці у рамках реалізації проектів міжнародної технічної допомоги, їх взаємозалежність із суспільно-політичними питаннями та державною політикою. Означено нормативно-правове поле, в межах якого здійснюється реалізація проектів міжнародної технічної допомоги в Україні. Загалом, у статті зроблена спроба хронологічно виділити та обґрунтувати основні етапи залучення допомоги з розвитку в Україні з 1992 по 2014 рр.

***Ключові слова:** проект, міжнародна технічна допомога, допомога з розвитку, донор, суспільство.*

Концепт міжнародної допомоги з розвитку сягає ХХ століття і пов'язаний із післявоєнною економічною кризою. Зокрема, у 1929 році Велика Британія прийняла Закон про колоніальний розвиток. Відповідно, що це не мало вигляду матеріально-технічної допомоги в сучасному вигляді, проте це стало початком залучення коштів на розвиток на суспільно-необхідні сфери.

Наступним етапом у становленні практики надання допомоги з розвитку став період після Другої світової війни та Холодної війни. Запущена в 1948 році як масштабна програма допомоги США, Європейська програма відродження або План Маршалла була спрямована на зміцнення зв'язків із західноєвропейськими державами з метою обмеження впливу СРСР. Окрім геополітичної складової План Маршалла мав на меті відбудову повоєнної Європи та ліквідацію економічних наслідків війни [1, с. 3]. Фінансова допомога, відповідно Плану була також націлена на стратегічні зони Середнього Сходу та Азії [2].

Відповідно, міжнародну технічну допомогу не можна вважати виключно економічною, адже окрім грошової, експертної та матеріальної, це також поширення цінностей, світоглядів та політичних ідей. Допомога з розвитку уже давно перестала обмежуватися міжнародною співпрацею, на сьогодні це мережа обміну досвідом, новаторськими підходами в науці, тощо.

Існує чимало дискусій щодо оцінки якості допомоги в тій чи іншій галузі розвитку. Проте це досить складне завдання, незважаючи на те, що більшість проектів мають дещо практичні цілі, проте зміни вони точкові та не завжди відображені в документації. Для того, щоб здійснити такого роду аналітику необхідно мати доступ до усіх складових, яких часто просто не має зафіксованих.

Серед скептиків відомий економіст Пітер Байер, визначив міжнародну технічну допомогу як чудовий метод для передачі грошей від бідних людей багатих країн до багатих людей бідних країн [3].

Цікаво, що Центр глобального розвитку на основі аналізу існуючої

літератури, що вивчає взаємозв'язок між допомогою та державними установами визначив, що велика та стабільна допомога може мати негативний вплив на розвиток хороших державних установ у країнах з низьким рівнем доходу [4, с. 12].

Тематикою допомоги з розвитку, впровадження міжнародних проектів в Україні займається чимало науковців, зокрема Л. Кістерський, В. Адамик, Н. Комар, К. Плоский, Т. Липова, Г. Макота, Р. Войтович, О. Палюх, О. Лозовицький та інші. Аспект дослідження часто визначається сферою діяльності автора, на основі цього можна визначити основні вектори серед досліджень:

*Фінансово-економічний (Л. Кістерський, О. Палюх, Н. Комар, Р. Войтович);

*Суспільно-політичний (К. Піщикова, Л. Магдюк, В. Адамик);

*Міждисциплінарний (К. Плоский).

Стартом залучення міжнародної технічної допомоги в Україні стала Угода між Урядом України та Урядом США про гуманітарне та техніко-економічне співробітництво від 07.05.1992, метою якої було надання гуманітарної і техніко-економічної допомоги [5].

Хронологічно можна виділити такі три основні етапи реалізації проектів допомоги з розвитку:

1. 1992-1996рр. – період який можна назвати як «установчий», оскільки тоді були підписані основні міжнародні угоди України. Серед перших угод були договори з такими країнами як США, Німеччина, Велика Британія, Швеція, Швейцарія, Канада, Японія та інші.

2. 1996-2002 рр. – впровадження перших проектів міжнародної технічної допомоги, створення системи державної реєстрації проектів.

У 1996 році почали свою діяльність перші зареєстровані проекти міжнародної технічної допомоги. Як свідчать дані Міністерства економічного розвитку та торгівлі, за перший рік було зареєстровано 113 проектів [6].

Аналізуючи дані, основними напрямками проектів допомоги з розвитку були такі сфери як економіка, екологія (а саме що стосувалося ліквідації наслідків ЧАЕС), енергетика, підтримка малого та середнього бізнесу, розвиток вищої освіти. Донори приділяли увагу питанням розбудови основних засад та інфраструктури ринкової економіки, поглибленню структурних, правових реформ, розвитку демократії, забезпеченню сталого економічного розвитку, підтримці екологічної та ядерної безпеки.

3. 2002-2014 рр. – період розробки нормативно-правового поля.

Протягом цього проміжку часу були прийняті основні нормативно-правові акти (законодавчі акти, постанови Кабінету Міністрів України). Період характеризується створенням Державного реєстру міжнародних проектів [7], розмежуванням понять міжнародна технічна допомога та фінансово-кредитна, визначенням понятійного апарату тематики. У 2002 році було запроваджено процедуру щопіврічного моніторингу проектів міжнародної технічної допомоги, що сприяло відслідковуванню ефективних змін та можливості сформулювати відповідний запит для міжнародних донорів. Це мало не аби яке значення у продовженні реалізації уже існуючих проектів, а й реєстрації нових, оскільки дало чіткий запит української сторони на необхідність відповідних реформ. У 2005-2007 роках основна допомога була спрямована для підтримки виконання основних завдань розвитку держави, що були визначені Планом дій Україна – ЄС на 2005-2008 роки [8]. З 2009 року було застосовано новий підхід у розробці стратегічних документів з донорами – це стали Стратегічні напрями [9] та завдання щодо залучення міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2009-2012 рр. Відповідно до цих Стратегічних напрямів та завдань протягом 2010-2012 років було укладено 14 міжнародних договорів з МФО для реалізації нових пріоритетних проектів у державному секторі економіки та модернізації сектору економіки.

Нормативно-правова база щодо міжнародної технічної допомоги постійно

розширюється та вдосконалюється, що якісно позначається на ефективності діяльності проектів міжнародної технічної допомоги. Хоча окремого закону, що стосувався безпосередньо міжнародної технічної допомоги наразі немає.

Протягом 19 років (1996-2014 рр.) в Україні було зареєстровано 3152 проекти донорської допомоги.

Відповідно до вищенаведеного графіку, прослідковується тенденція до збільшення кількості міжнародних проектів. Найнижчими показниками є дані за 2010-2011 рр. (дані 1996 року не можуть бути порівнянням, оскільки це перший рік залучення міжнародної технічної допомоги і відповідно рік не може бути показовим). Тоді як 2010-2011 рр. – це рік зміни політичного курсу України, що прийшов із адміністрацією новообраного президента Віктора Януковича. Таким чином, можемо прослідкувати взаємозалежність між суспільно-політичними процесами в Україні з однієї сторони та активністю міжнародної співпраці з іншої. Загалом, кількість проектів міжнародної технічної допомоги, сфери, на які вони націлені говорять про певний імідж України як незалежної країни та рівень довіри на міжнародній арені.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) виділяє десять основних країн-донорів, це зокрема США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Швеція, Норвегія, Нідерланди, Канада та Австралія [10].

З однієї сторони факт надання міжнародної технічної допомоги свідчить про

наявність економічних, соціальних, правових проблем тощо, проте це також факт рівня довіри до держави, її спроможності максимально використати цю допомогу та загалом світової розстановки політичних сил.

Загалом, можна стверджувати, що надання допомоги з розвитку давно перейшло оцінку виключно грошових вливань, це стало свідченням внутрішньодержавних перспектив розвитку та можливих векторів співпраці.

Список використаних джерел та літератури

1. Kanbur R. The economics of international aid / R. Kanbur // The Economics of Giving, Reciprocity and Altruism. – North Holland, 2003. – 31 p. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://pdfs.semanticscholar.org/8897/5c38ff802cce9d93f0a1bd9c2b202777970d.pdf> (Last Access: August 20, 2017). – Title from the Screen.

2. USAID: USAID History [Electronic Resource]. – Mode of Access: <http://dictionnaire.sensagent.leparisien.fr/UNITED%20STATES%20AGENCY%20FOR%20INTERNATIONAL%20DEVELOPMENT/en-en> (Last Access: August 18, 2017). – Title from the Screen.

3. A voice for the poor // The Economist. – May 2002. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.economist.com/node/1109786> (Last Access: September 18, 2017). – Title from the Screen.

4. Moss T. An Aid-Institutions Paradox? A Review Essay on Aid Dependency and State Building in Sub-Saharan Africa / T. Moss, G. Pettersson, N. van de Walle // Center for Global Development. – January 2006. – 28 p. [Electronic Resource] – Mode of Access: https://www.cgdev.org/sites/default/files/5646_file_WP_74.pdf (Last Access: August 20, 2017). – Title from the Screen.

5. Угода між Урядом України та Урядом США про гуманітарне та техніко-економічне співробітництво від 07.05.1992 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/840_295 (дата звернення: 28 серпня 2017) – Назва з екрану.

6. Список проектів Міжнародної технічної допомоги [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://openaid.gov.ua/uk/projects> (дата звернення: 20 травня 2016) – Назва з екрану.

7. Постанова Кабінету Міністрів України Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF> (дата звернення: 17 серпня 2017) – Назва з екрану.

8. План дій «Україна – Європейський Союз» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_693 (дата звернення: 17 серпня 2017) – Назва з екрану.

9. Про схвалення Стратегічних напрямів та завдань щодо залучення міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2009-2012 роки № 1156-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1156-2009-%D1%80> (дата звернення: 17 серпня 2017) – Назва з екрану.

10. Aid to developing countries rebounds in 2013 to reach an all-time high. OECD – April 2014. [Electronic Resource]. – Mode of Access: <http://www.oecd.org/newsroom/aid-to-developing-countries-rebounds-in-2013-to-reach-an-all-time-high.htm> (Last Access: August 25, 2017). – Title from the Screen.

References

1. KANBUR, R. (2003) *The economics of international aid*. The Economics of Giving, Reciprocity and Altruism [Online] Available from: <https://pdfs.semanticscholar.org/8897/5c38ff802cce9d93f0a1bd9c2b202777970d.pdf> (Accessed: August 20, 2017).

2. USAID: *USAID History* (2017) [Online] Available from: <http://dictionnaire.sensagent.leparisien.fr/UNITED%20STATES%20AGENCY%20FOR%20INTERNATIONAL%20DEVELOPMENT/en-en> (Accessed: August 18,

2017).

3. A VOICE FOR THE POOR (2002). *The Economist* [Online] Available from: <http://www.economist.com/node/1109786> (Accessed: August 18, 2017).

4. MOSS, T., PETTERSON, G. and VAN DE WALLE, N. (2006) *An Aid-Institutions Paradox? A Review Essay on Aid Dependency and State Building in Sub-Saharan Africa* [Online] Available from: https://www.cgdev.org/sites/default/files/5646_file_WP_74.pdf (Accessed: August 20, 2017).

5. *Uhoda mizh Uriadom Ukrainy ta Uriadom SShA pro humanitarne ta tekhniko-ekonomichne spivrobotnytstvo* (1992) [Online] Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/840> (Accessed: August 28, 2017).

6. *Spysok proektiv mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy* (2016)[Online] Available from: <http://openaid.gov.ua/uk/projects> (Accessed: May 20, 2016).

7. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy. (2002) Pro stvorennia yedynoi systemy zaluchennia, vykorystannia ta monitorynhu mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy* (2002) [Online] Available from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF> (Accessed: August 17, 2017).

8. *Plan dii «Ukraina – Yevropeyskyi Soiuz».* (2005) [Online] Available from: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_693 (Accessed: August 17, 2017).

9. *Pro skhvalennia Stratehichnykh napriamiv ta zavdan shchodo zaluchennia mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy i spivrobotnytstva z mizhnarodnymy finansovymy orhanizatsiiamy na 2009-2012 roky № 1156-r.* (2009) [Online] Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1156-2009-%D1%80> (Accessed: August 17, 2017).

10. Aid to developing countries rebounds in 2013 to reach an all-time high (2014) *OECD*. [Online] Available from: <http://www.oecd.org/newsroom/aid-to-developing-countries-rebounds-in-2013-to-reach-an-all-time-high.htm> (Accessed: August 25, 2017).

Victoria Medvid

Graduate Student,

Institute of History of Ukraine National Academy of Ukraine

**THE MAIN PHASES OF UKRAINE'S COOPERATION WITH
INTERNATIONAL DONORS IN THE FIELD OF INTERNATIONAL
TECHNICAL ASSISTANCE PROJECTS IMPLEMENTATION (1992-2014)**

***Abstract.** The article analyzes key aspects of Ukraine's cooperation with International Donors in the period from 1992 to 2014. The article deals with the concept of "international technical assistance" and its involvement in Ukraine, the main directions of international cooperation. It provides the views of scholars on development assistance, its impact on the economy, the development of democracy etc. Special attention is paid to the characteristics of the main phases of International Technical Assistance projects' implementation. The historiography and documents concerning the International Technical Assistance overview as the one of the ways of international cooperation of Ukraine (1992-2014) have been unfolded. The author identifies three main phases of international technical cooperation based on data from the Ministry of Economic Policy and Trade of Ukraine: 1) from 1992 to 1996; 2) from 1996 to 2002; 3) from 2002 to 2014.*

The article describes the conceptual apparatus relating the involvement of the international aid, the concept of technical assistance and how it presents the Ukrainian international affairs. The data of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, a number of registered projects from 1996 to 2014 have been presented and analyzed. The vectors of international cooperation in the field of the implementation of international technical assistance projects, their interdependence with social and political issues and the policy of the state have been determined. The author also analyzes the statistics of the registered International Technical Assistance projects during 1992-2014. The aspects of public policy related to

development assistance have been analyzed. The historical preconditions of the "development assistance" concept have been explained, the basic scientific positions on the impact of the donor development assistance upon the recipient country have been given.

Keywords: *project, international technical assistance, financial support, donor, reform, society.*